

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICA — FINANȚE

D I R E C T O R : C I R U E C O N O M U

Licențiat în drept din Paris, Procuror-General la Inalta Curte de casație

PRIM-REDACTOR: ION N. CESARESCU

REDACTOR-PROPRIETAR: I. S. CODREANU

ABONAMENTUL

Pe an, în România	35 lei
6 luni	18 "
3 luni	9 "
Străinătate: 40 lei pe an, 20	6 luni

Apare de două ori pe săptămână
sub direcțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

Redacția & Administrația
București, CALEA RAHOVEI—5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON № 1698

S U M A R

Reorganizarea magistraturei de d-l N. D. Chirculescu.

JURISPRUDENȚĂ :

Inalta Curte de casație și justiție, s. II : Elena V. Lefter și V. Lefter cu Evdochia Constantinescu și I. Constantinescu.

Tribunalul județului Neamț : Maior I. Al. Ghyca cu Biserica din Roznov.

Bibliografie de d-l Ștefan Scriban.

Proiectul reorganizării magistraturei fiind deja trimis la secțiile Camerei, începem azi cu publicarea articolelor care cuprind observațiuni obiective și soluțiuni practice în această chestiune, în speranța că vor putea fi utile în debaterile proiectului.

REORGANIZAREA MAGISTRATUREI

Un proiect de lege alcătuit de d-l Ministru al Justiției, relativ la Reorganizarea magistraturei, se va propune în curând Corpurilor legiuitoare.

Importanța extraordinară a proiectului nu scapă nimănui, și tocmai de aceea e de mirare că o chestiune de atâta importanță pare a lăsa atât de indiferenți și pe juriști și pe oamenii politici, ca și cum lucrul s'ar petrece în China iar nu în țara românească.

În justiție sunt mari și nenumărate rele și pentru a le remedia, trebuie procedat cu multă chibzuință, pentru a se face o operă care să dureze iar nu o operă ale cărei triste rezultate să facă a se reveni cât mai repede asupra ei, căci trebuie ținut în seamă că justiția nu suferă să i se facă tulburări și schimbări cu înlesnire.

Proiectul d-lui Ministru al Justiției, ca principiu, e foarte bun; cine s'ar putea ridica, bună-oară, contra inamovibilității și contra sustragerii nu-

mirilor în magistratură de sub capriciul Ministrului?

Chestiunea este însă dacă astăzi la noi aceste principii pot și cum pot fi puse în practică în mod util.

De acest lucru îmi propun să mă ocup și de aceea iaș în parte ambele chestiuni.

Inamovibilitatea și numirile în prezent.
Inamovibilitatea ca principiu e bună.

Avem noi însă astăzi un personal judecătoresc care să corespundă în totul largirii inamovibilității? De sigur că nu, căci, după cum am spus și altă dată ⁽¹⁾ și repet și mai convins astăzi, magistratura lasă de dorit.

Cu regret trebuie să constatăm că sunt Tribunalele și judecătorii, unde judecătorii sunt de multe ori streini de știința dreptului, și de datoriile magistratului.

Nu vreaș să intru în multe detalii, căci s'ar putea crede că exagerez; ori cine însă, cercetând mai cu de amănuntul lucrurile, se poate convinge că sunt multe cazuri unde personalul judecătoresc la Tribunale și Judecătorii e departe de a fi indicat pentru inamovibilitate.

Inamovibilitatea nu e jucărie; rostul justiției e cel mai de căpetenie în viața Statului și a cetățenilor, căci tot ce e mai prețios pentru om: onoarea și averea, justiția e chemată să le protejeze în contra tuturilor și pe d'asupra tuturilor. Tocmai de aceea cred că n'ar fi nenorocire mai mare de cât aceea ca, tocmai pentru distribuirea justiției, să nu se dea o atențiune deosebită în recrutarea personalului, când e vorba să'l declari inamovibil.

*

Cum se poate însă recruta personalul pentru inamovibilitate?

După cât știm, d-l Ministru al Justiției ar fi procedat deja la întocmirea unui tablou de magistrații care ar trebui făcuți inamovibili, dar cum? a cerut procurorilor generali și aceștia se-

(1) Curierul Judiciar No 69/903 «Magistratura noastră».

flor de tribunale aprecieri asupra magistraților din circumscripția lor; probabil că pe baza acestor relațiuni se va procede la numirea viitorilor inamovibili. — Este acesta un criteriu serios?

Dar oare presupunând că Președinții de Tribunale corespund în mod just menirei lor, nu sunt ei susceptibili influențelor diferite? Legăturile de prea mare prietenie cu unii, lingușirile din partea altora, ura saū invidia ce i-ar fi provocat un altul, nu vor fi atâtea cauze determinante care să'l facă a recomanda pe lingușitorul saū, pe prietenul de școală, pe ghidușul care îl distrează cu glumele, pe tovarășul de petreceri ori de joc de cărți, fără a se preocupa de caracterul și capacitatea lor și fără a da atenție magistraților modești și meritoși, a căror viață retrasă, atitudine rece și dragoste pentru drept îi indispuu?

Afară de asta, presidentul trăește în localitate; din cauza raporturilor cu lumea locală, va fi foarte jenat să se știe că, din cauza lui, X saū Y n'aū devenit inamovibil, — de ce să'și atragă ura celui lăsat de o parte și a rudelor și amicilor acestuia, cu care presidentul e în strânsă legătură de prietenie saū în măgulitoare raporturi sociale și cu care va trăi mult timp la un loc!

Este ușor de văzut prin urmare că norma după care vrea să procedeze d. Ministru de justiție, cel puțin atâta cât se știe până acum, e foarte greșită și periculoasă.

Subscrisul care concep justiția în cea mai mare și mai nobilă accepțiune a cuvântului, și care cred că magistratul trebuie să fie o ființă superioară, am văzut de mult cu câtă greutate se poate recruta la noi un bun personal judecătoresc pentru Tribunale și Judecătoria.

Magistratului în primul rând trebuie să i se asigure independența materială; cu actualele retribuțiuni cine are să se simtă atras către magistratură?

* * *

După cum am spus și altă dată, nu e posibil să găsești un mijloc de a recruta la Tribunale și Judecătoria un bun personal judecătoresc, până ce mai întâi nu se vor stabili condițiuni mai potrivite de trai, mărindu-se lefii; după mine ar trebui fixat lunar: 400 lei pentru supleant și ajutorul de judecător, 600 lei judecătorul de pace, membrul de ședință, judele sindic și cel de instrucție, prevăzându-se pentru acesta avansarea pe loc prin gradarea lefei; — de asemenea lefa președintelui să fie 800 și a primului president 900.

Motivete, pentru care ar fi indicate lefi așa de mari, le-am arătat deja cu altă ocaziune *Curierul Judiciar* No. 69/903 (1).

Numai după ameliorarea condițiilor de trai, se poate cugeta serios la alegerea unui bun personal judecătoresc, făcând apel și la bunii magistrați și la avocați (2), dar după care normă?

Cred că, înainte de a declara inamovibilitatea în tribunale și judecătoria, *ar trebui făcută o anchetă foarte largă și foarte serioasă asupra capacității juridice și caracterului tultor magistraților amovibili și asupra avocaților fiecărei localități.*

Primul Președinte al fiecărei Curți de apel ar fi cel mai indicat pentru aceasta; el e magistrat vechi, cu judecata rece, fără legături personale strânse cu judecătoria inferioară, fără preferințe saū patimi și n'are de ce să fie jenat de supărarea celor ce n'ar avea favoarea recomandării sale.

Mergând în orașul reședinței unui Tribunal și stând acolo 2—3 săptămâni el se poate interesa în mod convenabil prin lumea juridică, prin particularii de seamă, asupra reputațiunii, capacității, caracterului și conduitei magistraților și avocaților locali; azistând la ședințe va putea aprecia și pe magistrat cum judecă — discutând cu acesta după darea hotărârei, asupra celor pertractate și soluțiunilor date, — cum și pe avocați după modul lor de a vedea și a prezenta cestiunea. Va putea cere magistratului să-i indice ce hotărâri importante a redactat, avocatului ce concluzii scrise importante are depuse, și examinându-le va cere copii după cele ce aū valoare; se poate interesa în acelaș mod despre un magistrat și prin locurile pe unde a mai funcționat. Va cere despre magistrați și avocați opinia motivată a fiecăruia din membrii Consiliului de disciplină al baroului local, natural că pentru aceia care i s'ar indica drept buni. Va căuta să cunoască aprecierile Consilierilor Curții cari aū prezidat jurații locali, va controla Cazierul magistraților de la Minister, etc., etc.

Când va face recomandările, Primul Președinte va arăta în scris, pentru fie-care persoană recomandată, pe ce anume fapte și dovezi convingătoare își sprijină fie-care afirmare, opiniile căror anume persoane le-a avut în vedere și cari sunt în detaliu acele opinii; în sprijinul recomandării va alătura ori-ce acte, hotărâri, concluzii, etc.

trebuie scăpat din vedere că competența judelei de ocol, când aceștia vor fi alt-fel recrutați de cât azi, va trebui mult mărită; dacă azi sunt secții de Tribunal care trebuie desființate, din cauza lipsei de lucru, de sigur că prin lărgirea competenței judecătorilor de ocol vor ajunge să fie și secții de Curți de apel inutile. Ori cum ar fi, nici un sacrificiu bănesc nu va fi prea mare pentru a avea o magistratură model.

(2) Vezi *Curierul Judiciar* No. 69/903 pag. 595.

(1) Dacă sporul acesta ar împovăra simțitor bugetul, nu

Odată în posesiunea unor asemenea tablouri, ministrul va trebui să procedeze la o nouă verificare; chemând în mod confidențial pe șeful tribunalului și apoi pe decanul baroului local; va discuta din nou despre persoanele recomandate și dacă, în contra onora din recomandați s'ar putea invoca și dovedi că recomandarea nu e meritată, ministrul prin procurorul general va ancheta cazul concret și apoi *motivată*, va menține sau șterge în tablou, pe recomandatul în cestiune.

Tabloul ast-fel controlat va rămâne definitiv, — că pot rămâne nerecomandate elemente bune e posibil, — *ceea-țe interesează însă este că pentru inamovibilitate s'a făcut, în mod corect, tot posibilul pentru o bună selecțiune.*

Ministrul va numi pe cei din tablou; cu acest mod, de la început se înlătură capriciul ministrului și deci posibilitatea favorurilor și nedreptăților în numirile ce se fac.

Numai dupe această selecțiune inamovibilitatea trebuie întinsă, esceptându-se supleanții și ajutorii de judecători, funcțiuni care trebuiesc să serve de noviciat. Escepțiunea aceasta e motivată prin aceea că, înainte de a fi numiți supleanții și ajutorii nu s'au produs ca magistrați și, prin urmare, se pot strécura ast-fel la început elemente rele care nu trebuiesc să fie inamovibile înainte de a fi puse la probă.

Sistemul numirilor pe viitor. Legătura între inamovibilitate și modalitatea numirilor pe viitor este foarte strânsă, din moment ce recrutarea și avansarea magistraților nu va mai fi lăsată la capriciul puterii executive.

Inamovibilitatea este indicată în acest caz, căci sustrăgând numirile și avansările de la capriciul ministrului, e fatal ca nici înlocuirile și permutările să nu fie în puterea lui, căci atunci ceea-ce s'ar da cu o mână s'ar lua cu cea-l'altă.

Sistemul actual al numirilor în magistratură a dat rezultate nenorocite; aceasta justifică în deajuns utilitatea sistemului admis în noul proiect, sistem pe care subscrisul l'am propus prin *Curierul Judiciar* încă din 1903.

Nu cred ca cine-va cu dor de țară și cu bune intențiuni pentru magistratura noastră să dorească ca și noi să facem aceeași tristă experiență pe care a făcut-o Franța, unde dupe mai mult de un secol de inamovibilitate, toată lumea începe a se plânge de decăderea justiției inamovibile, datorită faptului că magistrații făceau politică în paguba dreptății și aceasta după cum spune Goblet în propunerea sa din 27 Februarie 1880, din cauza faptului că *recrutarea magistraturei este abandonată alegerii discreționare a guvernului, fără condițiuni suficiente pentru a garanta moralitatea și capacitatea judecătorilor.*

Waldeck-Rousseau a cerut chiar suspendarea inamovibilității, spunând despre magistrați: «...leur ardeur à se jeter dans la mêlée des partis n'ayant que trop attesté leurs sentiments d'hostilité contre les institutions dont ils n'ont pas été les gardiens, mais, les adversaires».¹)

La 10 Martie 1883 suspendarea inamovibilității a devenit în Franța un fapt indeplinit.

Pe aceeași scară, dacă nu mai mult de cât la francezi, politica, sau mai bine zis speculațiunile ordinare ale politicianilor din nenorocire au compromis cu desăvârșire magistratura noastră. De aceia vedem acuzări grave și precise făcute chiar de magistrații în funcțiune în contra propriilor lor colegi, tot în funcțiune.

De aceia vedem cum printr'o indignare spontană, un prezident de Curte critică în public ca datorite politice și nemeritate, avansările unor colegi și afirmând nedreptatea făcută de un ministru altora!

De aceia vedem advocați de valoare plângându-se că justiția nu mai trăește de cât în statuia ei dinafara palatului.

De aceia vedem oamenii cu o autoritate morală nestirbită și fruntași între fruntașii țarei, un Sturdza ori un Carp, declarând de la înălțimea tribunei că magistratura noastră superioară a ajuns instrument de partid sau, *ceea ce e mult mai trist, clientela cutărui sau cutărui avocat politician!*

De ce toate acestea? pentru că, dupe cum o spune un prezident al Curței de casație de la înălțimea fotoliului său, se întâmplă «să se facă numirile în sens ca *cel puțin* să fie simpatice oare cărui curent»; și tot el adaugă: «o instituție va fi dupe felul cum sunt acei cari sunt chemați a îndeplini funcțiunile și dupe modul cum numirile se fac».²)

De aceea partea proiectului de reorganizare care schimbă sistemul de numiri este admirabilă și s'ar putea aplica complet cât de curând, dacă n'ar fi piedica ce întâmpină întinderea inamovibilității la primele instanțe.

S'ar putea foarte bine aplica acest sistem imediat la funcțiile inamovibile; când inamovibilitatea se va putea cu folos întinde și la primele instanțe se va întinde acolo și sistemul numirilor conform proiectului.

* * *

Stabilit fiind ca recomandările pentru avansări să se facă de instanțele judecătorești, am de făcut următoarele observațiuni:

Sistemul întocmirii prealabile de tablouri de

¹) *Pandectes francaises*, Org. Jud., No 78—81.

²) *N. Mandrea, Discurs Curierul Judiciar* No. 54/1903.

avansare, cum e în Franța, e nenorocit, căci influența politică și stăruințelor se va resimți ca și acum.

Nu sunt pentru examene pentru motivul că atunci când ar fi de exemplu, 50 candidați pe un loc, 49 trebuind să fie respinși, se întorc la posturile lor jigniți și umiliți, cu o știrbire de prestigiu.

Sunt în contra faptului de a se recomanda ministrului mai mulți magistrați pentru un loc, căci fie-care recomandat va recurge la stăruință, deci la o umilire incompatibilă cu situațiunea lui. Chiar în sistemul electiv dat de unii ca sistem ideal, se alege tot unul singur și puterea executivă nu se plânge că i se știrbesc drepturile.

Alegerea unuia singur, *pentru avansare*, de către instanța la care e locul vacant, se impune prin aceea că: 1) o instanță judecătorească este cea mai interesată să aibă în sânul ei un bun magistrat; 2) ea singură este, prin jurisdicțiunea ei ierarhică și prin raporturile ei de funcționare, mai în măsură să cunoască valoarea judecătorilor ei subalterni sau a membrilor ei și a avocaților care pledează înaintea sa; 3) Acest sistem, orî cât de criticabil ar fi, e preferabil, în lipsă de altul mai bun sistemului actual, căci încetează amestecul politic și hotărârile judecătorești sunt sustrate orî-cărei bănueli.

Chiar, *pentru numirile în tribunal*, aceeași regulă se impune. Proiectul propune însă un concurs înaintea casației.

Mai întâi se știe ce înseamnă concursurile în țară la noi: o minciună oficială, un hatâr fără scrupul.

Concursul ar fi un control de capacitate, dar în magistratură, pe lângă capacitate, se cere caracter, corectitudine, independență. Aceste însușiri nu le poate constata concursul.

Un întreg Tribunal de județ, din contră, e în măsură să aprecieze pe cine va sub toate raporturile și în cunoștința de cauză și el are singur cel mai mare interes să aibă în sânul său sub controlul lui un supleant orî ajutor harnic, capabil și cinstit. Majoritatea judecătorilor și, la caz de imposibilitate, singur șeful tribunalului va indica pe cel ce trebuie numit, — greșelile în numiri se pot ușor repara, supleantul și ajutorul fiind revocabili.

* * *

Încă un cuvânt: proiectul reorganizării va trebui să se ocupe de grefieri și ajutorii de grefă; importanța acestora în justiție e foarte mare; azi pledezi într'un proces și, când citești hotărârea, rămâi înspăimântat de aberațiile ce-ți pune în gură grefierul, une-orî îți atribuie declarații sau omiț cestiuni pledate, compromițând dreptu-

rile împričinaților, fără să te poți înscrie în fals, căci ceea ce e incapacitate nu poate fi fals.

Ar trebui ca locurile acestea să se dea licențiaților, după recomandarea șefilor de instanțe, — bine înțeles, sporindu-se retribuțiunile

Nici nu ar putea exista un mai bun noviciat pentru a intra în magistratură.

1907, 15 Ianuarie, Focșani

N. D. Chirculescu
Avocat

JURISPRUDENȚĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, S. II

Audiența de la 20 Noembrie 1906

Președenția D-lui **N. MANDREA**. Președinte

Elena V. Lefter și V. Lefter cu Evdochia Constantinescu și I. Constantinescu

Urmărire imobiliară. — Comandament. — Perimarea lui. — Act de procedură. — Cerere de a se face procesul verbal de situație. — Dacă poate fi considerată această cerere ca un act de procedură de natură a întrerupe perimarea. — (Art. 500 Pr. civ.).

După art. 500 Pr. civilă comandamentul se consideră perimat, și un nou comandament este necesar numai atunci când a trecut șeșe luni, fără ca alte acte de procedură să se fi făcut în intrul termenului acestuia; că prin act de procedură se înțelege și orî-ce act făcut de partea interesată cu caracter contradictoriu.

Ast-fel, într'o urmărire imobiliară cererea de a se face proces verbal de situație, însoțită de un act de paupertate, este un act de procedură cu caracter contradictoriu, în sensul art. 257 Pr. civ., și ca atare suficient ca să întrerupă perimarea, indiferent dacă portărelel a făcut acel proces verbal, după expirarea termenului de perimare.

Decisiunea No. 257/906. — Casată, în urma recursului făcut de Elena V. Lefter și V. Lefter, decizia Curții de apel din București S. III No. 45/906, data în proces cu Evdochia și I. Constantinescu.

Curtea,

Ascultând pe d. avocat V. Lefter în dezvoltarea motivelor de casare;

Pe d. avocat Protopopescu în combateri, și
Pe d. Procuror P. Sadoveanu în concluziuni;

Deliberând,

Asupra motivului de casare;

«Rea aplicare a art. 500 proc. civilă, provenită din greșita interpretare a art. 257 proc. civilă, de oare-ce Curtea n'a considerat ca act de procedură o cerere în justiție cu caracter contradictoriu, investită cu rezoluția prezidențială, și cu modul acesta s'au violat și dispozițiunile art. 1870 cod civil».

Având în vedere deciziunea supusă recursului, prin care s'a admis incidentul ridicat de debitoarea Evdochia I. Constantinescu, că procesul verbal de situație

s'a făcut după 6 luni de zile de la data comandamentului și s'a anulat întreaga urmărire a imobilului făcută după cererea creditoarei Elena V. Lefter;

Având în vedere că Curtea de apel a admis acest incident pe baza art. 500 din proc. civilă și constatând că comandamentul a fost transcris la 24 Iulie 1904, iar procesul verbal de situație a fost făcut de portărel în ziua de 5 Februarie 1905;

Având în vedere că din dosar se constată, că creditoarea Elena V. Lefter prin petiția dată tribunalului în ziua de 21 Ianuarie 1905 la care a anexat un act de paupertate, a cerut a se face procesul verbal de situație;

Considerând că după art. 500 pr. civ. comandamentul se consideră perimat și un nou comandament este necesar, numai atunci când a trecut termenul de șase luni fără că alte acte de procedură să se fi făcut în-lăuntrul acestui termen;

Considerând că prin act de procedură se înțelege și ori-ce act făcut de partea interesată cu caracter contradictoriu (art. 257 pr. civ.);

Că într-o urmărire imobiliară cererea de a se face proces verbal de situație, însoțită de un act de paupertate este un act de procedură cu caracter contradictoriu. În sensul art. 257 pr. civilă și ca atare suficientă ca să întrerupă perimarea, indiferent dacă portărelul a făcut acel proces verbal după expirarea termenului de perimare;

Că așa fiind, cererea făcută de creditoarea Elena V. Lefter în ziua de 21 Ianuarie 1905, adică înainte de a se împlini termenul de 6 luni de perimare, a întrerupt perimarea și prin urmare comandamentul nu putea fi anulat precum a făcut Curtea de apel prin violarea menționatele texte de lege;

Că de aceia motivul de casare e întemeiat.

Pentru aceste motive, Curtea, casează, etc.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI NEAMȚ

Audiența de la 21 Noembrie 1906

Președinția D-lui SCARLAT COZLOVANU, Președinte

Maior I. Al. Ghyca cu Biserica din Roznov

Sentința civilă No. 400/906

Testament sub condiție ilicită. — Dacă condiția ilicită anulează dispozițiunea la care e alipită. — (Art. 1008 C. civ. român; art. 900 C. civ. francez).

1. Nici un text de lege nu prevede nulitatea unei dispozițiuni testamentare de care se leagă o condiție ilicită și contrarie ordinii publice. O asemenea clauză trebuie considerată ca nescrisă.

2. Condiția pusă legatarului ca reprezentantul Țarului Rusiei în România, să dea hotărâre în ceea-ce privește serviciul religios, numirea preoților și a diaconilor, precum de a se urma slujbele bisericesti ca în Cremlin și Moscova în caz dacă s'ar schimba calendarul, sunt dispoziții contrare ordinii publice, de oare-ce știrbesc naționalitatea bisericii române dată prin art. 21 din Constituție.

S'a ascultat pe d-nii M. Orleanu și Al. Ignati din partea reclamantilor I. Al. Ghyca, P. Missir și Henry Catargi din partea intervenientei d-na Roznovanu, precum și pe N. Lazaridi din partea intervenientei d-na Eva de Basili Calimachi Catargi.

Tribunalul,

Având în vedere acțiunea introdusă de Maiorul Ioan Al. Ghyca la 26 Iunie 1905, prin care în calitate de rudă a defunctului Colonel Gheorghe A. Ruset Roznovanu cheamă în judecată pe Graful Jun Alexandrovici Olsoufieff administratorul legatului lăsat de Colonelul Roznovanu bisericii din Roznov și cere a se anula acest legat și intervențiile d-nelor Eva D. Basili, Calimachi Catargi și Alexandrina Gh. A. Ruset Roznovanu pentru motive că legatul este făcut sub condițiuni contrarii legilor și ordinii publice, conținând și o dispoziție fidei comisară;

Având în vedere că defunctul Colonel Gh. A. Ruset Roznovanu prin testamentul său lasă toată averea mobilă precum și usufructul moșielor sale Roznov și Ivonești soției sale Alexandrina, iar nuda proprietate a acestor moși o lasă bisericii din Roznov, și pentru a se bucura Biserica pe veci de acest legat, a dictat în testament și în anexele testamentului condițiuni, crezând că aceste condițiuni vor îngredi pe vecie voința sa. A mai stăruit și guvernul Român, a făcut legea din 23 Martie 1890, prin care dă dreptul Bisericii din Roznov a primi legate și a le administra conform ultimilor voinți a ctitorilor; ast-fel că de la început se vede voința Colonelului Roznovanu de a înzestra Biserica din Roznov și a face să se bucure pentru tot-deauna de legatul ce ia lăsat;

Având în vedere susținerile părților și concluziunile scrise atașate la dosar;

Având în vedere că condițiunile atacate de reclamant ca ilicite sunt și anume:

1. La articolul 9 al testamentului Colonelul Roznovanu, în fanatismul său către religiunea creștină, și Țarul Rusiei, pe care după cum o spune în testament îl crede singur și a tot puternic protector și apărător al sfintei noastre religiuni, roagă ca Împăratul Rusiei să ia sub a sa protecție biserica din Roznov, și mai roagă pe reprezentantul Țarului în România, să binevoiască a se interesa și a privighea păstrarea bisericii din Roznov și a bine-voi să dea hotărârile sale pentru tot ce se atinge de serviciul religios, buna stare a bisericii etc.

2. Prin art. 6 litera g Colonelul Roznovanu dispune că dacă administratorul s'ar abate de la datoria sa, sau neamul Roznovanilor din care se vor numi epitropi, se va stinge, atunci acești epitropi vor fi numiți de reprezentantul Împăratului Rusiei cel va avea în țara românească.

3. Prin art. 1 litera e, anexa II-a a testamentului prevede că dacă biserica Română și-ar schimba calendarul adoptând pe cel catolic, slujbile la biserica din Roznov se vor urma întocmai și conform celor ce vor urma în sfânta biserică ortodoxă din Cremlin și Moscova;

4. La art. 10 după ce colonelul Roznovanu arată că, voința sa este, ca moșiile Roznov și Ivănești se rămână pentru tot-deauna bisericii din Roznov, dispune că dacă s'ar întâmpla ca prin ori-ce fel de măsură legislative sau administrative să se iea din posesiunea bisericii, moșiile Roznov și Ivănești, în parte sau în totul, atunci legatul va cădea și moșiile se vor vinde cu autorizarea reprezentantului Împăratului Rusiei iar banii se vor depune la Sfântul Sinod al Imperiului Rusiei sau la societatea ortodoxă din Palestina sau alte instituții a Imperiului Rusesc.

5. La art. 1 litera b, c și d, anexa una, colonelul Roznovanu rânduește modul de numire a preoților și diaconilor;

Având în vedere că prin legea de la 31 Martie 1890, s'a declarat persoană juridică biserica din Roznov cu dreptul de a primi legate și a le administra conform ultimilor voinți a ctitorilor;

Considerând că această lege dispune numai asupra administrării legatelor nu și în ceea ce privește rânduețele slujbilor bisericesti și numirea preoților, care

rămân în sarcina legilor existente, ast-fel că dictând testatorul în testamentul său condițiuni după care să se numească preoți, aceste condițiuni sunt contrare legii și tind a știrbi atribuțiunile episcopilor și Ministerul Cultelor date lor prin art. 15 legea clerului din 1893;

Având în vedere că colonelul Roznovanu în testamentul său dispunând că reprezentantul Țarului Rusiei să dea hotărâri în ceea ce privește serviciul religios precum și de a se urma slujbele bisericesti ca în Rusia, în caz când s'ar schimba calendarul sunt dispozițiuni contrarii articolului 21 din constituție, care dă aceste atribuțiuni numai autorității sinodale din România.—A se amesteca reprezentantul Țarului în slujbele bisericesti, a numi epitropi, a permite vânzarea moșiilor sunt dispozițiuni care știrbesc naționalitatea bisericeii Române;—Căci legea sinodală vorbind de sinod zece: «El va păstra unitatea administrativă disciplinară și națională a Bisericeii»;

Considerând că testamentul este un act revocabil pe cât timp trăește testatorul, ast-fel că acel în favoarea cărui se face nu are un drept câștigat ci numai o speranță, în cât validitatea condițiunilor dintr'un testament se vor judeca după legele în vigoare la moartea testatorului, atunci când se deschide dreptul legatului în specie în anul 1904 data morții colonelului Roznovanu;

Având în vedere că legatul lăsat de colonelul Roznovanu bisericeii din Roznov conținând condițiuni ilicite și contrarii ordinii publice, chestiunea este de a se ști dacă aceste condițiuni anulează întreg legatul său se consideră ca nescrise și legatul rămâne valabil;

Având în vedere că se susține de reclamant că în specie își are aplicarea art. 1008 Cod. civil care declară nul contractul făcut sub condițiuni ilicite și contrarii ordinii publice, și în lipsă de text la testamente se aplică tot art. 1008 Cod. civ. de la contracte;

Având în vedere că Codul francez prin art. 900 rezolvă chestiunea și declară nescrise toate condițiunile dintr'un testament care sunt contrare legilor și ordinii publice;

Considerând că în lipsă de text în Codul nostru nu putem aplica textul de la contracte, art. 1008 Codul civ. de oare ce nulitățile sunt de drept strict și nu le putem întinde acolo unde legea nu le prevede.—Nu putem aplica texte de la contracte unde concură două voinți la testamente, unde este o singură voință.—Pentru deslegarea chestiunii trebuie dar să recurgem la tradițiuni și la principiile generale de interpretarea actelor;

În ce privește tradițiunea: Codul Caragea nu vorbește de condițiuni ilicite și contrare ordinii publice la testamente Basilicalele legea 3 VLIV titlul XX și Codul Justinian legea 3 dig. hotăresc că condițiunea imposibilă în testamente se consideră ca ne scrisă: imposibele conditiones intestamentes promulsi habetur. Codul Calimach în § 881 regulează în același timp condițiunile imposibile, «condițiunea peste puțină se socotește ca nimica deci va lua nescine fără împedire cele lăuate lui cu asemenea condițiune»;

După ce am stabilit că tradițiunea este în favoarea părerii că condițiunile ilicite imposibile și contra ordinii publice din testament se consideră ca ne scrise, trecem la modul de interpretare a actelor după principiile generale din Cod. civil;

Având în vedere că art. 978 și 982 Cod. civil ne învață că dispozițiunile dintr'un act trebuiesc interpretate unele prin altele pentru a scoate voința autorului actului dându-i înțelesul ce rezultă din tot actul; iar când dispozițiunile actului sunt obscure și îndoiește, atunci e mai conform cu legea a interpreta în favoarea validității actului de cât a nulității lui;

Un act sub condițiune contrarii legii și ordinii publice are două părți; actul pur și simplu și condițiunea; și ori de câte ori condițiunea nu este cauză determinantă a actului, cum este în specie, de oare ce toate

condițiunile ilicite dictate de colonelul Roznovanu sunt mijloace ce le a crezut bune pentru menținerea legatului; și dacă ea este un accesoriu și nulitatea accesoriului nu anulează principalul și se consideră ca nescrisă și dacă mijloacele pentru menținerea legatului dictate de colonel sunt nelegale, el nu a înțeles prin aceste mijloace să i se anuleze voința sa, ast-fel că aceste mijloace rămân nescrise față de hotărârea lui voință a lăsa moșiile Roznov și Ivănești bisericeii din Roznov.

În ce privește substituția fidei comisară:

Având în vedere că elementele fidei comisului sunt a păstra legatul și la moartea legatarului al transmite altuia (art. 803 Cod. civ.) și dar nu poate fi fidei comis, împuternicirea dată reprezentantului Țarului Rusiei de a vinde moșiile atunci când Statul ar lua moșiile Roznov și Ivănești în total sau în parte din posesiunea bisericeii.

Pentru aceste motive redactate de d-l Judecător instructor, Tribunalul, în majoritate, admite, etc.

(ss) I. Adam, G. N. Bădărău

p. Greffer, (s) G. Mărdărescu.

O s e b i t ă p ă r e r e,

Sub-scrisul președinte mă unesc cu opiniunea majorității numai în privința recunoașterii, că în testamentul def. Colonel Roznovanu se găsesc o sumă de condițiuni ilicite; nu mă unesc însă cu majoritatea care declară nescrise acele condițiuni și sunt de părere a se primi acțiunea în anularea legatului lăsat bisericeii din comuna Roznov ca făcut sub condițiuni ilicite și aceasta pentru următoarele motive:

La elaborarea codului nostru civil s'a luat ca model codul Napoleon din care s'a tradus majoritatea dispozițiunilor acestui cod, afară de materia ipotecelor luată de la Belgien și o sumă de articole luate din Codul civil italian pe atunci încă în stare de proiect; în același timp însă tinându-se socoteală de observațiunile lui Marcadé, parte din textele codului Napoleon au fost modificate, iar parte au fost cu totul eliminate avându-se în vedere tot odată și criticile doctrinei asupra diferitelor chestiuni;

Unul din textele eliminate la noi a fost și textul articolului 900 din codul Napoleon care edictează, că condițiunile imposibile și ilicite se socotesc nescrise și faptul acestei eliminări este prin sine însuși o dovadă, că legiuitorul ținând seamă de criticile aduse acestui text a înțeles de a se îndepărta de la sistemul admis de legiuitorul francez, că aceasta nu a fost o scăpare din vedere ci o eliminare făcută cu intențiune de a inova; avem faptul că în codul Calimach existând dispozițiunile articolelor 737, 878, 881, 887 și 900 relative la condițiunile ilicite și cele peste puțină, care consacră același principiu nu putem admite ca membrii consiliului de Stat, jurisconsultii de seamă ca Vernescu, Crețescu, Apostoleanu și alții să le fi ignorat, și ast-fel fără nici un discernământ să fi eliminat un text care consacră tocmai principiile legii pe atunci în vigoare și pe care dacă le-au înlăturat, este că au vroit a se îndepărta de la ideile Romane lipsite cu totul de actualitate;

Apoi motivele ce se dau de autori, dispozițiunilor articolului 900 din Codul Napoleon sunt acelea arătate de raportorul Barière în adunarea națională cu ocazia votării legii din 5 Septembrie 1791, iar ținta acestor dispozițiuni, este mai mult voința de a lovi în intoleranța aristocrațiilor și vechilor prejudecăți, de cât menținerea voinței testatorului sau donatorului recalitrant nouilor principii de libertate;

Ei bine, aceste motive nu există la noi, și ne existând logic ca nici dispozițiunea să nu treacă în legislațiunea noastră și aceasta cu atât mai mult cu cât extinderea ne pricepută la donațiuni a principiilor din dreptul roman era viu criticată de toți autorii și în

special de Marcadé, călăuza noastră la elaborarea codului civil care în tratatul său susține că ideea ce o exprimă art. 900 nu ar trebui să figureze în cod, și aceasta este decisiv. față și cu modificarea introdusă în dispozițiunile art. 5 corespunzător art. 6 din Codul Napoleon;

În acest text adăogându-se cuvântul *dispozițiuni particulare* se interzice de a se deroga prin convențiuni sau dispozițiuni particulare la legile de ordine publică și bunele moravuri și această prohibițiune, după termenii în care este edictată, termenii absolut imperativi nu poate avea altă sancțiune de cât anularea actelor bilaterale sau *unilaterale* făcute cu nescotirea legilor de ordine publică, căci alt-fel, scopul pentru care a fost edictată nu ar fi atins, rămânând la discreția particularilor de a contraveni sau nu legilor de ordine publică. Aceasta o afirmă și Portalis în adunarea legislativă exprimându-se că nu există alt mijloc de a salvarda înseresul social de cât acela de a isbi de nulitate actele făcute în disprețul legilor de interes general. (Laurent, I, No. 50). Prin urmare din suprimarea art. 900 și modificarea art. 6 din Codul Napoleon, rezultă învederat că sistemul admis în legislațiunea noastră, este acela de a se anula ori-ce dispozițiune făcută sub o condiție ilicită;

De altminteale sistemul ce susțin este conform adevăratelor principii;

În adevăr, condițiunea sub care se face un legat, formează mai în tot-d'auna un corp indivizibil cu dispozițiunea care este supusă acelei condițiuni și care corp este expresiunea voinței testatorului; eî bine, când testatorul supune legatul său unei condițiuni, e inutil că în acelaș timp să sub-ordoneze în mod expres legatul condițiunei, aceasta rezultând de însuși impunerea eî, condițiune care dacă nu ar fi voită nu ar fi impusă legatului ce face, și supozițiunea că condițiunea s'ar fi strecurat ca o simplă inadvertență din parte-i este cu totul gratuită;

În asemenea condițiuni, a lăsa la o parte clauza ilicită și a menține legatul, este a scinda voința testatorului și a substitui voinței sale o alta care nu este a sa și a face să subziste o mutațiune gratuită a proprietății, fără concursul voinței testatorului;

Și aceasta este atât de adevărat că chiar în jurisprudența franceză cu toată dispozițiunea art. 900 s'au dat o sumă de deciziuni prin care se anulează întreg legatul; iar doctrina a căutat să dea acestui text nefericit, un caracter interpretativ altul de cât acela ce reese din termenii în care este edictat, lăsând la aprecierea instanțelor de fond, dacă condițiunea a fost cauza determinantă sau impulsivă a liberalității, sistem pe care îl adoptă și codul spaniol în art. 792, cu deosebire că nu se lasă nimic la aprecierea instanțelor, ceia-ce mai prudent și face să depindă aplicarea textului de la voința exprimată a testatorului;

Trebuie să avem în vedere în același timp, că succesiunea testamentară este o excepțiune acordată de legiuitor în anumite limite și forme (art. 800, 806 și următorii 841 și următorii Cod. civil.) peste care trecând testatorul voința se rămâne ca și cum nu ar fi fost exprimată;

Se obiectează că nu există nulități fără text expres de lege și că art. 5 pe care ne întemeiem ne având sancțiune nu pronunță nulitatea, în acest caz nu văd cum s'ar putea anula sau considera ca ne scrise însuși condițiunea ilicită impusă unei liberalități;

În fine, tradițiunea pe care se întemeiază majoritatea este un argument puțin resistant pe care nu se poate rezima soluția chestiunei, căci, dacă este necontestat că tradițiunea prezintă o mare importanță în studiul evoluției dreptului, dânsa nu poate fi invocată în sprijinirea soluțiunei chestiunilor ce se discută, de cât în cazurile în care legislațiunea actuală ar fi consacrat principiile vechi vechilor legislațiuni cum ar fi de pildă

în acțiunea pauliană în care s'au admis principiile dreptului roman;

Aceasta este și logic și în acest caz tradițiunea prezintă o importanță capitală; trebuie însă în primul loc să fie ne contestat că legiuitorul actual a consacrat în cod principiile vechilor legiuiri care ca drept pozitiv nu au absolut nici o valoare;

Prin urmare argumentația bazată pe dispozițiunile legilor Digeste și pe acele a Basilicalelor și codul Calimach e fără valoare, când după cum am dovedit mai sus, este neîndoios pentru noi că legiuitorul nostru s'a îndepărtat de la principiile stabilite în dreptul roman și în vechile noastre legiuiri;

Rămâne deci bine stabilit că condițiunile ilicite inserise în testament anulează întreg legatul făcut sub acele condițiuni, art. 978 și 982 din codicele invocate de majoritate, fiind tot atât de străine chestiunei pe cât este de inaplicabil art. 1008 fiind privitor materiei convențiunilor;

În privința condițiunilor ilicite arătate în corpul sentinței mă unesc cu cele expuse de majoritate, constatând ca ilicite, condițiunile arătate în testamentul imprimat la art. 5 lit. g, art. 9 și 10, alin. c, d și e, de sub art. 1 din prima anexă, și dispozițiunea din anexa III desemnată în testamentul tipărit sub No. IV prin care se conferă contelui Olsouffieff dreptul de a vinde moșiile Roznov și Ivănești;

Constat că condițiunile impuse la art. 5 lit. g la art. 9 și 10 sunt ilicite oferind unui suveran străin dreptul de a controla prin reprezentantul său administrația unor bunuri asupra cărora numai statul român are dreptul de control;

Prin aceleași articole se dă dreptul suveranului Rusiei de a hotărî până și modul cum să se facă slujbele bisericești și chiar se vândă imobilele legate fără nici un control în disprețul suveranității naționale și a dreptului ce fie-care stat independent are, de a interzice amestecul ori-cărui stat străin în ori-ce soi de chestiuni cu atât mai mult cu cât în specie amestecul străin s'ar îndrepta în contra unei instituțiuni bisericești și în disprețul textelor din pactul nostru fundamental prin care biserica e declarată instituțiune de stat.

Aceste dispozițiuni sunt ilicite ca și dispozițiunea din anexa III a testamentului tipărit (nota IV) prin faptul că prin ele în primul loc se dă drept reprezentantului Rusiei de a autoriza vinderea imobilelor legate și prin dispozițiunea din anexa III se dă autorizare contelui Olsouffieff de a vinde fără nici o formă acele imobile tinzând a zădărnici măsurile ce s'ar lua de statul nostru prin prima dispoziție și dând prin ultima drepturi unui particular pe care după legile în vigoare nu le poate avea;

Dispozițiunile din anexa primă de sub art. 1 de la lit. c și d iarăși sunt ilicite pentru motivele expuse de majoritate, iar cele de sub lit. e din arătata anexă trecute cu vederea în sentință sunt de un caracter excepțional de grav, tinzând testatorul prin această condiție absolută și expresă a face să se continue o stare de lucruri ce s'ar judeca în viitor ca ne potrivită și și constatând și un atentat la libertatea culturii. Pentru a termina vom adăoga că obiecțiunea ce se face, că condițiunile impuse nu s'au îndeplinit și e posibil ca multă vreme să nu se îndeplinească, este neîntemeiată din momentul în care validitatea unui legat urmează a se cerceta în momentul intrării în posesiune a legatarului și în acest moment trebuie cercetat dacă condițiunile sub care e făcut sunt sau nu ilicite, indiferent dacă s'au îndeplinit sau nu căci nu se cercetează eventuala lor îndeplinire ci validitatea legatului supuse acelor condițiuni;

În fine, din tot testamentul rezultând clar că testatorul fine tot atât de mult la condițiunile impuse ca și la legatul făcut bisericeii din Roznov față cu voința clar exprimată în repețite rânduri de testator; chiar dacă s'ar admite la noi sistemul preconizat în doctrina

și jurisprudența franceză, legatul urmează a fi anulat, când sub fie-care condițiune testatorul arată că aceasta este voința sa *absolută și expresă*;

Pentru aceste motive nu mă unesc cu majoritatea tribunalului fiind de părere de a se primi acțiunea și anulându-se legatul să se declare deschisă succesiunea ab-intestat în privința bunurilor legate bisericeii din Roznov.

Președinte (s) Cozlovanu

BIBLIOGRAFIE

Tendențele Noi în Drept, de *Vespasian Erbiceanu*, jude-instructor pe lângă trib. Iași, un volum în 8 de III + 574 pg. Prețul 8 lei.

Iată o lucrare care, de sigur, a costat multă muncă și care iese din cadrul operilor obișnuite, prin vastitatea, varietatea și serioșitatea cu care sunt expuse și analizate principalele mișcări ce se observă în domeniul dreptului. Și fiind-că e vorba de o lucrare așa de importantă, țin să o semnalez cititorilor acestei reviste.

Într'un prim capitol, autorul tratează problema metodologică în dreptul nostru civil, adecă modul cum ne îndrumază filozofia dreptului să interpretăm legea.

În prezent, e în vigoare metoda tradițională, după care judecătorul trebuie să cerceteze care e voința legiuitorului. Dar un atare sistem poate face ca *summum jus* să devie *summa injuria*. Din această cauză, s'a născut o nouă metodă, după care judecătorul trebuie să aibă o mai mare putere și libertate de apreciere.

Aici d-l Erbiceanu, după ce citează pe François Génys⁽¹⁾, R. Salleiles, Hachenburg, Endemann, N. Titulescu, D. Drăghicescu, Eduard Lambert, Rudolf Stammler, etc. și analizează această nouă direcție în Franța și Germania, se pronunță pentru vechea metodă de interpretare.

Un al doilea capitol, desigur cel mai interesant, e consacrat concepției altruiste a dreptului. Aici d-l Erbiceanu discută elementele delictului și quasi-delictului în dreptul român și francez, arătând cum în această sferă nu pot intra actele altruiste. Așa, vezi că se înecă un om și nu-i dai ajutor, nu poți fi răspunzător de daune; pentru că legiuitorul nu ne dă decât o singură regulă de conduită: reține-te de a face rău altuia.

Analizând această materie, d-l Erbiceanu ajunge la convingerea că codul actual civil nu mai corespunde noilor concepții doctrinale și că e nevoie să formulăm un principiu diametral opus, după care or-cine e obligat la conservarea bunurilor altuia, întru cât prin aceasta nu-și periclitează propriile sale interese.

Trecând la noul cod civil german, d-l Erbiceanu discută introducerea altruismului ca principiu obligator și elementele delictului și quasi-delictului în acest cod, arătând diferența față de codul francez.

Din lectura acestui capitol, vedem că se revarsă noi lumini asupra dreptului, a cărui sferă de aplicațiune se mărește neîncetat.

Capitolul al treilea e consacrat studiului noii teorii a dreptului de proprietate a imaginii, cu care ocazie expune diferitele păreri relative la proprietatea imaginii.

Capitolul al patrulea se ocupă cu aplicarea dreptului civil francez în România și cu reacțiunea provocată în viața noastră socială și culturală. Acesta e un studiu adânc, plin de originalitate și care aruncă o nouă lumină asupra unei materii nestudiate încă.

Studiul scoalei pozitivistice-antropologice și al celei sociologice penale ocupă o mare parte din volum și aceasta cu drept cuvânt, din cauza importanței materiei. Aici d. Erbiceanu dă dovezi de o vastă cultură care-l pune în rândul celor dintâii penaliști din țară.

Urmează apoi savantele studii asupra afacerilor Candiano-Popescu și a soldatului Ispășoiu, cari au făcut atâta șgomot în lumea noastră juridică, din cauza vastității problemelor puse în discuție. Ba afacerea Ispășoiu a dat naștere și unei interesante polemici între d. Iulian Teodorescu și Erbiceanu, polemică ce a avut darul de a pune în evidență serioasa cultură și putere de analiză a acestui din urmă.

În fine, d. Erbiceanu tratează despre evoluția criminalității în raport cu condițiile de locuință, expune problemele dreptului penal în desbaterile ultimului congres de antropologie criminală, și termină voluminoasa sa lucrare cu studiul energiei din punctul de vedere juridic, unde discută furtul electricității, etc.

Iată, foarte pe scurt și foarte palid, rezumatul importantei lucrări a d-lui Erbiceanu, care scoțându-ne din discuțiunile aride ale analizei articolelor, îmbrățișează, din punctul pe vedere filozofic, atâtea probleme noi ce au început să-și facă drum în drept.

Și acum dacă ținem seamă că d. Erbiceanu e un judecător, nu un profesor de drept, vom fi și mai uimiți de aparițiunea unei atari lucrări care cere timp și muncă îndelungată, dar, mai presus de toate, o vastă cultură. De aceea, după ce ai închis cartea, rămâi cu impresiunea că d. Erbiceanu e un om învățat pe care ar trebui să-l revendice Universitatea.

Stefan Scriban

⁽¹⁾ Méthode de l'interprétation et sources en droit privé positif, operă monumentală și care se află în biblioteca trib. Romanași.